

Sidsel Natland
Høgskolen i Oslo og Akershus

Spørsmålet om den gode «timing» – Nettverksråd i sosialarbeiderens hverdag

Forskning om nettverksintervensjoner peker på sosialarbeideres holdninger som en barriere i forhold til om de tilbyr brukerne slike metoder. I et forskningsprosjekt ved Høgskolen i Oslo har nettverksråd som metode blitt effekt- og prosessevaluert. Artikkelen bygger på kvalitative forskningsintervjuer med ni sosialarbeidere ved deltakerkontorene. Hvordan har de opplevd metoden og det å rekruttere brukere? Et sentralt funn i intervjuene er viktigheten av å finne riktig tidspunkt for anvendelse av nettverksråd. Uttrykket «timing» blir da sentralt. I artikkelen analyseres «timing» som et hverdagsbegrep for sosialarbeideren som kan knyttes til refleksivt sosialt arbeid og vurderinger av hva som er «hjelpsom hjelp».

Nettverksråd er en betegnelse på metoder og tiltak i sosialt arbeid og psykisk helsearbeid som mobiliserer individers sosiale nettverk og deres potensial for å gi sosial støtte. Det kan benyttes for å løse sosiale, emosjonelle og praktiske utfordringer, samt bedre kommunikasjon mellom familie og andre medlemmer i nettverket omkring individet som trenger støtte (Johansen 2011).

Nettverksråd er basert på *familieråd* som knyttes til en barnevernskontekst. Familieråd oppsto på New Zealand som følge av manglende gjennomslagskraft i barnevernssaker der maoribefolkningen var involvert. Det offentlige barnevernet adopterte maoriernes tradisjon for problemløsning og beslutningstaking, nemlig ved å inkludere den utvidede familien i et råd. Familieråd ble slik utviklet som et alternativ til saksbehandler som beslutningstaker. Beslutningsmyndighet og makt ble tilbakeført til den utvidede familien rundt barnet. Anvendelsen av tiltaket spredte seg, og til Norden kom det utover 1990-tallet. Familieråd er i dag en relativt

etablert metode (Falck 2006, Johansen 2011, Unneland 2009).

Betegnelsen nettverksråd brukes gjerne i tiltak der det er *voksne* som er i sentrum for intervensjonen. Både familie- og nettverksråd kjennetegnes av fokus på det løsningsorienterte, framoverskuende og mobilisering av ressurser i forhold til de spørsmål som hovedpersonen anser som viktige. Nettverksråd kan forstås som en empowerment-prosess der hensikten er å generere handlekraft, selvtilit og makt gjennom å redusere personlige og sosiale hindre for dette (Johansen 2011:19).

Målsettingen er at det skal utarbeides en handlingsplan, samt at nettverket skal støtte hovedpersonen i å gjennomføre den. Flere prinsipper ligger til grunn: 1) Hovedpersonen får hjelp av en nøytral koordinator (ikke ansatt i sosialtjenesten) til å kartlegge nettverk og organisere forberedelser til nettverksråd, 2) hovedpersonen bestemmer selv hvem fra nettverket som skal inviteres og hvilke problemstillinger som skal diskuteres, 3) nettverket og hovedpersonen diskuterer problemstillingene og lager en handlingsplan alene, uten fagpersoner til stede.

Selve nettverksmøtet består av tre fastlagte faser: *Informasjon* (koordinator åpner og leder møtet, og det kan være fagpersoner til stede for å gi relevant informasjon knyttet til hovedpersonens problemstillinger), *diskusjon* (fagpersoner og koordinator forlater møtet) og *konklusjon* (koordinator kommer inn igjen, tar over som møteleder, forsikrer seg om at handlingsplanen er konkret og gjennomførbart, at alle er enige og signerer, eventuelt avtaler oppfølgingsmøte).¹⁾

Artikkelens oppbygning

Jeg vil i det følgende gi en kortfattet status av forskning om nettverksråd og forskningsprosjektet som denne artikkelen er skrevet ut ifra. Deretter vil jeg komme inn på et lite behandlet tema i nettverksrådsforskningen, nemlig sosialarbeidernes syn på når og for hvem metoden passer. Ut ifra det vil jeg presentere problemstilling, kilder og metodisk innfallsvinkel. Deretter følger analyse og tolkning.

FORSKNING OM NETTVERKSRAÅD

Innenfor familieråd og nettverksintervensjoner og -metodikk generelt finnes mye forskning i både en internasjonal og nordisk kontekst. Særlig er Skandinavia ansett som ledende når det gjelder bruk av nettverksintervensjoner. Allerede på 1970-tallet begynte man i Norge å involvere det sosiale nettverket i pasientbehandling, etter ideer fra USA. Imidlertid finnes det færre studier av nettverksråd for voksne. Når det gjelder kvalitative undersøkelser, har de få informanter og noen er mer beskrivelser av intervensjonsprosesser enn analytiske bidrag til feltet (Johansen 2011:27-35).

I en pilotstudie fra 2005 som omhandler hjemløse i Danmark, konkluderes det med at hovedpersonene opplevde at tiltaket gjorde dem mer optimistiske med tanke på framtid, muligheter og livskvalitet. Særlig positivt opplevdes det å få gjenopptatt kontakt med sine nettverk – det å oppleve støtte fra disse, ble oppfattet som styrking av egenverdet (Jensen et.al. 2005). Også i Norge er det utført en pilotstudie blant bostedsløse i Trondheim som konkluderer med at nettverksrådet fører til opplevelse av økt medvirkning, mestring og styrke (Dalby og Løfsnæs 2008). Det teoretiske grunnlaget i de foreliggende undersøkelser om nettverksråd er ofte *sosial støtte*. Dette er et perspektiv som legger til grunn at vi utveksler og bytter ulike former for hjelp og støtte i vår samhandling med mennesker; det kan være både sosial-emosjonell støtte (følelsesmessig støtte, sosialt samvær) og instrumentell støtte (f.eks. rådgivning, praktisk hjelp) (Fyrand 2005:37).

I *Prosjekt Nettverksråd*, et forskningsprosjekt ved Høgskolen i Oslo, har Malmberg-Heimonen (2011) og Johansen (2011) undersøkt henholdsvis *effekter* av nettverksråd og hva slags *betydning* det kan ha for hovedpersonen.²⁾ Resultatene tyder på at det å gjenopprette kontakt med sitt nettverk, opplevelse av anerkjennelse og støtte, kan bidra til i å styrke hovedpersonens egenverd. Videre at nettverksrådets strukturelle rammeverk understøtter og muliggjør den dialogiske og anerkjennende kommunikasjonen. Studiene peker på positive effekter på den psykiske helsen, i hvert fall på kort sikt, siden nettverksrådet synes å ha potensial til å styrke relasjonelle og psykologiske ressurser hos hovedpersonene.

Sosialarbeideren som barriere? Forskning om sosialarbeideres holdninger til familieråd

Familierådsforskningen viser at sosialarbeidernes holdninger kan ha betydning for om metoden anvendes. I en studie av utprøving av familieråd i Norge var et hovedinntrykk at jo mer erfaring saksbehandlere hadde med metoden, jo større sannsynlighet for at familieråd ble tilbudt brukerne (Hyrve 2006:179-180). En masteroppgave om implementeringserfaringer i to kommuner viser til betydningen av holdninger til metoden: Den ble lite brukt der man stilte seg kritisk til den (Lohne 2006).

En kvantitativ studie av 109 britiske og 110 svenske sosialarbeideres holdninger til familieråd viste at de var positive til metoden. Allikevel rekrutterte hver sosialarbeider i gjennomsnitt kun 0,49 saker til familieråd per år. Mulige tolkninger av spennet mellom holdninger og praksis er dilemmaet i det å skulle «dele makt», men ikke ansvar (om beslutninger tatt i familieråd mislyktes), bekymring for at ens profesjonelle rolle settes på spill, og å miste kontroll ved å la privat nettverk ta del i avgjørelser (Sundell et.al. 2001). En survey av implementeringserfaringer fra Pennsylvania identifiserte også saksbehandlerens holdninger til metoden som en barriere, for eksempel ved å ikke ha tro på den, skepsis til å gi fra seg makt og syn på metoden som for ressurskrevende (Rauktis et.al. 2010:736-737). En walisisk evalueringsstudie der sosialarbeidere ble intervjuet, viste at noen var usikre på om deltakere i familieråd var i stand til å ta gode og realistiske avgjørelser (Pugh 2010:53-54, se også Thomas 2000:113).

Betyr det at sosialarbeiderne er skeptiske til nye metoder og brukerinvolvering? Studiene gir ikke så mye innsikt i hvordan de selv setter ord på sin praksis og vurderinger. I *Prosjekt Nettverksråd* ønsket man derfor å fremskaffe mer kunnskap om hvordan sosialarbeiderne i prosjektet resonnerer omkring metoden og rekruttering. Dette er viktig siden sosialarbeiderne utgjør bindeleddet mellom metoden, brukeren og nettverket.

Problemstilling

Artikkelen bygger på forskningsintervjuer med ni sosialarbeidere³⁾ som arbeidet ved kontorene der brukere

ble rekruttert til *Prosjekt Nettverksråd*. De er intervjuet om deres erfaringer med og holdninger til nettverksråd. Intervjuene viste at de var opptatt av når og for hvem nettverksråd passet. I den forbindelse brukte de uttrykket «timing». De mente at noen ganger var timingen god; nettverksråd ville passe for brukeren i den situasjon han/hun nå var i. Andre ganger var det dårlig timing. «Timing» kunne også brukes for i etterkant av et råd å vurdere om det syntes fruktbart for brukeren. Siden uttrykket «timing» var så sentralt, er fokus og problemstilling for artikkelen spisset i forhold til dette begrepet.

Jeg vil argumentere for at det hverdagslige «timing» rommer en faglig tankegang. Timing er ikke nødvendigvis uttrykk for tilfeldige og subjektive vurderinger og holdninger, men en vurdering basert på faglig kompetanse og profesjonelt skjønn. Hypotesen er at «timing» kan være et begrep i hverdagens praksis som innbefatter sosialfaglig kunnskap og teori til tross for at informantene selv ikke artikulere dette. Siden undersøkelseskonteksten her er nettverksråd, er hypotesen videre at forestillingen om «timing» har betydning for rekruttering til metoden. Problemstillingen blir derfor todelt:

- Hvordan innvirker forestillinger om «timing» for rekruttering og tilbud om nettverksråd?
- Hva slags sosialfaglig teori eller kunnskap kan tenkes å ligge til grunn for sosialarbeidernes begrep om «timing»?

En begrepsavklaring ligger i skillet mellom begrepene *holdning* og *forestilling*. *Holdning* kan defineres som «vedvarende beredskap til å reagere positivt eller negativt overfor spesielle objekter, gjenstander eller verdier». ⁴⁾ Fordi holdning inngår i en sosial sammenheng og lett blir en del av individets selvoppfatning, er den ofte motstandsdyktig mot forandring. Dertil kommer at en holdning også ofte er med på å bestemme hvordan man forholder seg til ny informasjon. Holdninger til nettverksråd kan ha med erfaringer, syn på bruker og nettverk å gjøre. Dette vil jeg benevne *forestillinger* – idèer en har om noe. Forestillinger er altså på et idè-nivå, holdninger inkluderer en handlingskomponent: *Forestillinger* om brukeren former hva slags *holdning* man har til metoden og derigjennom om man tilbyr den.

METODE OG KILDER

I forbindelse med *Prosjekt Nettverksråd* ble tiltaket «Nettverksråd» implementert i *sosialtjenesten* i Bergen og i en bydel i Oslo høsten 2007. Det er altså sosialtjenesten som er konteksten for disse nettverksrådene. Hovedprosjektet var en randomisert, kontrollert (RCT-) studie. I den deltok totalt 149 personer hvorav 2/3 ble tilfeldig trukket til å delta i en intervensjonsgruppe (Malmberg-Heimonen 2011).

Sosialarbeiderne hadde en sentral rolle i dette: De introduserte nettverksråd og forskningsprosjekt for brukerne. Opplæring i metoden ble gitt. Sosialarbeiderne skulle rekruttere brukere til nettverksråd. For effektvalueringen (RCT) var det viktig at alle brukere skulle forespørres om deltakelse for å sikre god rekruttering, samt unngå seleksjon av brukere (Malmberg-Heimonen 2011).

Informantene i denne artikkelen var altså del av *Prosjekt Nettverksråd* i kraft av at de arbeidet ved deltakerkontorene. Intervjuene er utført som bidrag til forskningsprosjektets kvalitative del.⁵ De omfatter informasjon om hvordan de intervjuede har opplevd prosjektet i forhold til praktiske forhold som opplæring, informasjonsflyt og samarbeid. En annen tematisering er nettverksråd som metode, hvilke brukere det passer for, og om de har opplevd endringer hos brukere som har deltatt i nettverksråd.

Sosialarbeiderne ble særlig involvert i metodikken hvis brukeren ble trukket til intervensjonsgruppa. De intervjuede er derfor rekruttert blant de som hadde hatt minst en av «sine» brukere til nettverksråd. Ut ifra dette kriteriet for rekruttering hjalp de lokale prosjektlederne i Oslo og Bergen til med å videresende informasjonsbrev og samtykkeerklæring til aktuelle informanter. Utvalget er således selektert og formålsrettet (Jacobsen 2003). Det var på forhånd bestemt å gjennomføre ti intervjuer (fem fra Oslo og fem fra Bergen). Pga. sykdom falt en av informantene fra. Intervjuene er semi-strukturerte, har en varighet på 1-2 ? time, er tatt opp på bånd og deretter transkribert. Seks av intervjuene er utført av artikkelforfatter, tre av Malmberg-Heimonen. «Oslo-intervjuene» er utført på vår arbeidsplass ved høgskolen, «Bergens-intervjuene» ved informantens arbeidsplass.

En kvalitativ tilnærming ligger til grunn for artikkelen, noe som er formålstjenlig når man ønsker å karakterisere innholdet i et fenomen og å belyse nyanser og kompleksitet (Alver og Selberg 1992). Som kvalitativ forskning har undersøkelsen gyldighet innenfor sin undersøkelseskontekst.

Intervjuene er anonymisert ved at det ikke fremgår hvilken by informantsitatene hentes fra. En forskningsetisk utfordring er at intervjuene gjerne vil omhandle flere enn informanten og dennes praksis. Når sosialarbeiderne forteller om nettverksråd, er det uunngåelig ikke å komme inn på konkrete erfaringer med brukere, deres familie og nettverk. Intervjuene vil inneholde opplysninger om det som i forskningsetikken omtales som «den tredje mann». Disse har ikke blitt spurt om å bli involvert i noen intervjuundersøkelse. Er dette bare fortellerens ansvar? Om man skal ta begrep som «refleksivitet» på alvor, må forskeren dele dette ansvaret med informanten (Alver og Øyen 1997:122). I denne artikkelen er det gjort ved å utelate kontekstuell informasjon, beskrivelser av miljø og plasser som ellers kunne identifisert både informanten selv og de(n) det fortelles om.

ANALYTISK INN FALLSVINKEL

Forskningsintervjuet representerer en fenomenologisk-hermeneutisk forståelsesform som er egnet til å fange opp både enkeltindividets subjektive opplevelser og deres fortolkninger av denne (Kvale 1997). Analytisk gjør jeg det ved å være sensitiv for de intervjuedes egne begreper, en empirinær tilnærming inspirert av grounded theory. Artikkelen plasserer seg innenfor kulturvitenskapelig *hverdagslivsforskning*. Det ontologiske grunnsyn er synet på mennesket som aktivt subjekt, det epistemologiske syn viktigheten av å studere mennesker og deres samhandling i sine naturlige omgivelser (Adler et.al. 1987). Hverdagslivsforskningen kan ha både synliggjørende, teoriutviklende og samfunnskritiske formål. Å synliggjøre hverdagen, det som tas for gitt, er særlig sentralt i *kulturanalyse* som forskningsmessig holdning.⁶ Den kjennetegnes av ambisjonen om å eksotisere det tilsynelatende alminnelige for å vise hvordan mennesket som kulturskapning

formes av erfaringer og tillærte måter å tenke og handle på, ofte i form av ubevisste vaner og rutiner. Denne formen for kulturanalyse handler om å synliggjøre «skjulte» kulturelle mønstre ved hele tiden å stille spørsmålet «hva betyr det?» til sitt studieobjekt. Fokuset er på praksis, og er grounded theory-inspirert ved at man vil studere ting «neden-/innenfra» (Ehn og Løfgren 1982). Dette synes som relevante bidrag på det sosialfaglige forskningsfeltet. Skal man forstå sosialarbeidernes hverdag, er det viktig å være sensitiv overfor de begrepene de selv bruker på sitt arbeid.

Analysen av intervjuene er utført ved å identifisere empiriske funn som fremtrer som typiske for materialet, altså at flere trakk dem fram som vesentlige for sine holdninger til nettverksråd. Dette betyr ikke at man som forsker møter felt og materiale uten en teoretisk forforståelse. I forskningsprosjektet var man opptatt av å undersøke barrierer for å rekruttere. Forforståelsen er til en viss grad nødvendig for å kunne utvikle intervjuguider som har relevans for undersøkelsesområdet, men samtidig må man ha åpenhet for at andre momenter kan komme til (Repstad 1998). Det videre analysearbeidet er å gå fra empirisk analyse til å teoretisere fortolkningen av funnene. I tråd med en slik analytisk tilnærming vil derfor presentasjon av empiri og teori til en viss grad være integrert i stedet for å presentere teori i egne innledende avsnitt.

I analysen behandler jeg «timing» som et *erfaringsnært* begrep hvis meningsinnhold er forankret i sosialarbeidernes hverdagsvirkelighet, erfaringer og kompetanse. Erfaringsnære begreper er begreper folk benytter seg av spontant. De har med folks egne erfaringer å gjøre. Jeg forsøker å knytte disse opp mot *erfaringsfjerne* begreper – begreper utviklet av spesialister (Geertz 1973). Denne teoretiseringen er i artikkelen avgrenset til å undersøke om «timing» kan knyttes an til endringsarbeid/faseteori (Prochaska et.al. 1992) og filosofen Kierkegaards begrep «hjelpsom hjelp» (Bruland 2009, Kanck 2005).

EN BRA METODE SOM TAR TID – HOLDNINGENE TIL NETTVERKSRÅD

Sosialarbeideren har hatt en viktig rolle som motivator

og støttespiller både før og etter nettverksrådet. Den generelle holdningen til nettverksråd er positiv. En informant sier at hun opplever nettverksråd som et «løft» og at «Nettverksrådet er noe konkret du kan gå inn med og jobbe med dem med. Det var en befrielse at det kom». Metoden oppleves imidlertid *ressurskrevende*:

Det tar tid. (...) Det er jo det der med når folk skal gjøre en endring, så er de veldig klar over det, egentlig. Men tålmodigheten går ikke bestandig ved siden av fornuften.

Flere av de intervjuede er inne på at det å mobilisere nettverk og gjennomføre nettverksråd kan ta tid. Om holdningen er at man er i tvil om metoden, kan det være lett å tenke at det er mer effektivt at man selv «ordner opp».

Holdningene til nettverksråd kan også henge sammen med hva sosialarbeiderne erfarer av endringer hos brukeren. En som svarer at hun ser positive endringer, forteller:

Ja, og det (brukeren) beskrev det så fint med selv, var at dette skulle vært gjort for mange år siden. For hun opplevde at det ble sånn mer *helhetlig* tatt tak i ting for sin egen del. Og jeg tror det har smittet litt over på andre ting også. Altså, den opplevelsen av *mestring* – at det smitter litt over på livet generelt. Det å ha gjennomført dette her, og se at man har støtte i nettverket.

Også andre beskriver det som at brukeren har «vokst» på å gjennomføre nettverksråd. De fremhever også at det viktigste ikke nødvendigvis er de konkrete spørsmålene som ble forberedt til nettverket og løsnings på disse. De erfarer at brukerne får «et løft» bare av det at nettverksmedlemmene ville komme, hjelpe, ha kontakt. Denne opplevelsen bekreftes også av de intervjuede hovedpersonene i Johansens studie av nettverksråd (Johansen 2011). Videre peker de på at arbeid med nettverksråd krever at brukeren «er i en prosess» der han/hun forstår at de trenger hjelp.

Å VÆRE I EN PROSESS – BETYDNINGEN AV «TIMING»

En del av de intervjuede erkjenner at de gjennom

arbeidet med nettverksråd har sett viktigheten av ikke å ha et for fastlåst syn på bruker, for eksempel ved å la være å tilby nettverksråd fordi de tror brukeren ikke har et egnet nettverk. I tråd med de nevnte studier av familieråd, viser allikevel også dette materialet at en barriere mot å tilby nettverksråd kan være synet på brukeren, nettverk, ressurser og hjelpebehov. Spørsmålet blir imidlertid hvor fruktbart det er kun å konstatere at slike barrierer eksisterer. En annen strategi er å gripe sosialarbeidernes egen meningsdannelse for å se hvordan de intervjuede resonnerer omkring når og for hvem det passer. Jeg skal i det følgende vise eksempler på hvordan informantene bruker «timing» når de forteller om dette. Jeg vil videre vise at «timing» også brukes i vurderingen av resultatet av nettverksrådet.

Det passer ikke for alle...

Med tanke på rekruttering, har de intervjuede klare forestillinger om hvem nettverksråd ikke passer for. For noen brukergrupper nevnes rent praktiske grunner: De en ikke ser så ofte, som eldre og andre som kun mottar tilleggsytelser og som ikke har behov for hjelp med andre ting i livet, brukere som er såpass nye i systemet at man ikke kjenner dem godt nok til å vite om nettverksråd er aktuelt, samt brukere som har for omfattende rus- og/eller psykiatriproblematikk til at nettverksråd er gjennomførbart. En annen gruppe som anses å ikke passe så godt for nettverksråd, er etniske minoritetsgrupper. Dette begrunnes med at de ikke kjenner det norske velferdssystemet så godt (ennå), inkludert deres forventninger til hva sosialtjenesten skal kunne yte av hjelp. I ett av intervjuene belyses dette med et eksempel om et ektepar fra en etnisk minoritetsgruppe som stilte seg noe uforstående til nettverksråd som metode: De opplevde jo at de brukte sitt private nettverk hele tiden – de trengte ikke det offentlige hjelpeapparatet til å legge til rette for det! Når de oppsøkte Nav-/sosialkontor, var det for å få hjelp der det private nettverket ikke kunne bistå. Dette betyr imidlertid ikke at ikke nettverksråd kunne hjulpet dem med andre forhold, f.eks. hvordan skape kontakter og nettverk mot majoritetsbefolkningen.

En annen barriere mot å tilby nettverksråd er at

man kvier seg fordi man tror at brukeren ikke har noe nettverk. I tillegg til at nettverksråd i så fall ikke praktisk lar seg gjennomføre, frykter de at det å informere om nettverksråd vil kunne bidra til å bekrefte brukers manglende sosiale relasjoner. Andre begrunnelser kan være at det nettverk som eventuelt finnes, er for sårbart til å kunne fungere som hjelp. Det er da verdt å merke seg at flere av de intervjuede har erkjent sin overraskelse over at brukere de trodde ikke «hadde noen», viste seg å ha flere personer å invitere, som viste seg å være en ressurs for gjennomføring av nettverksråd.

Man må være i en prosess – god timing

Informantene er opptatt av å finne det rette tidspunkt for å introdusere nettverksråd. Det er da det er viktig å finne den «gode timingen». Det dreier seg mest om timing i forhold til *brukers liv*, men de intervjuede snakker også om timing i forhold til *situasjonen i møtet* og sosialarbeiderens *arbeidssituasjon*.

Når det gjelder timing i forhold til brukers livssituasjon, fremheves at brukeren må «være i en prosess» og være «villig til å endre noe». Et eksempel kan være at brukeren befinner seg i en situasjon der han/hun «står i fare for å miste noe», f.eks. jobb eller bolig. De intervjuede understreker viktigheten av at brukeren «selv må forstå» at noe må gjøres, altså at de har en vilje til endring. Et eksempel er en ung mann som hadde kommet til et punkt der han manglet både arbeid og tilfredsstillende boforhold:

(H)an så at han trengte hjelp, og han skulle flytte ut i egen bolig, han ville ut i jobb, og han ville ha hjelp til å gå til tannlegen, han ville... altså, det var *mange* ting han ville, og han ville ha hjelp til det. Så han var *lett*.

Mannen ble tilbudt nettverksråd for å komme i gang med alle sine ønsker, noe sosialarbeideren karakteriserer som vellykket:

Og han er det bare sånn solskinnshistorie rundt i forhold til nettverk. (H)an har jo flyttet ut i egen bolig, han har fått seg jobb, og han har jo... så (han) er en helt annen gutt. Det var utrolig bra, altså.

Sosialarbeideren kaller det en «solskinshistorie», men vektlegger samtidig betydningen av mannens innsikt i sin livssituasjon: «Han så at han trengte hjelp», «han ville ut i jobb» – han ønsket selv å få hjelp. Timing vurderes i forhold til brukerens eget ønske om og vilje til endring. Det vellykkede nettverksrådet forklares dermed som resultat av god timing.

Timing handler videre om situasjonen og stemningen i møtet («Da passet det å ta det opp»), samt at timing kan forstås i forhold til profesjonsutøveren selv. I intervjuene kommer det fram at en erfaren sosialarbeider kan være bedre på kommunikasjon og relasjon og derigjennom mer øvet i å finne gode tidspunkter i samtalen for å introdusere nettverksråd. Flere fremhever også at det kan være enklere å introdusere metoden om man jobber tettere på brukeren, for eksempel de som jobber som miljøarbeidere eller i tiltak. Holdningen er at nettverksråd er en metode man må ha tid på seg for å introdusere – tid til å bli kjent med brukeren og tid til å finne det rette tidspunkt å fortelle om metoden. Dette peker på *interaksjon* som et viktig begrep for å forstå det som skjer; både situasjonen i møtet – at man den dagen kanskje fikk til en god samtale, og at det er etablert en tillitsrelasjon mellom sosialarbeider og bruker. Dette krever både egnede arbeidsformer og tid til brukeren.

Han ble så utpå igjen – dårlig timing

Ovenfor viste jeg at informantene har forestillinger om brukergrupper som nettverksråd ikke passer for, og begrunnelsene var knyttet både til praktiske forhold og synet på bruker og dennes nettverk. Men med tanke på øvrige brukere de ikke mener metoden passer for, ser det ut til at forestillinger om «timing» er et sentralt vurderingsredskap. Da er det snakk om *dårlig* timing. Man kan vurdere at det er dårlig timing i den forstand at brukeren ikke selv forstår at han/hun har et problem eller ikke er motivert. Eksempler på dette kan være at en bruker etter en god periode igjen begynner å ruse seg, har ustabil bosituasjon eller mangler bolig, mister eller bytter telefoner og på ulike måter er vanskelig å få tak i. Sosialarbeiderne forteller også om brukere som er mindre fornøyd med nettverksråd. For noen kan det

forklares ved at hovedpersonen hadde for høye forventninger til hva som skulle komme ut av nettverksrådet og hva sosialtjenesten kunne bidra med økonomisk. Følgende eksempel forklares imidlertid som resultat av (dårlig) timing. En sosialarbeider forteller at hun ble positivt overrasket i oppstarten av nettverksrådet. Hovedpersonen hadde nemlig et helt annet type nettverk enn hun trodde:

(H)an hadde bare akademikervenner. Og det var veldig overraskende for meg å se! Og det var også overraskende å se at det fungerte ikke i det hele tatt. Etter et par uker, så var det kun en person igjen. For han her var veldig vanskelig å få tak i, og de ga opp. De fikk veldig mye informasjon om en gutt i veldig stor nød, som hadde *kjempestore* problemer og *kjempestore behov* i livet sitt. (...) Men de forsvant. Og jeg vet at de fortsatt er der, og at de fortsatt bryr seg om han, men de klarte ikke å drive dette videre (...). Og de tok heller ikke kontakt med meg selv om vi opprettet en mailgruppe så de kunne ta kontakt med meg, så valgte de å ikke gjøre det.

Ifølge sosialarbeideren opplevde nettverksmedlemmene at de i flere år hadde prøvd å hjelpe. De så på nettverksrådet som en mulighet til å sette hjelpen i system. Sosialarbeideren uttrykker en forestilling om at et nettverk bestående av «akademikervenner» ville være et velfungerende nettverk, derav overraskelsen over at heller ikke de klarte å få til noe. Hovedpersonen uttrykte også skuffelse:

Og *han* sa det på telefonen til meg, at «det der nettverksrådet, det var jo bare noe jåleri». (...) og da tok jeg det i forsvar og så sa jeg at; «det vet vi ikke helt enda. For sommerferien kom, (...) og vi har ikke fått hatt et oppfølgingsmøte, så vi har ikke hatt sjansen til å korrigere de tingene. Og du driver og selger telefonen din hele tiden. Så du er uten telefon, og du er uten bosted og du svarer ikke på mailen din. Så de får ikke tak i deg, de vet ikke hvor du er. Så derfor klarer ikke de å følge deg opp». «Ja, men han *ene* har jo klart det», sa han. Så,

han var veldig skuffet over vennene sine, og han var litt desillusjonert.

I samtale med brukeren har sosialarbeideren tatt nettverket i forsvar og vektlagt at han selv ikke har vært villig til å ta imot hjelp. I intervjuet forklares de manglende resultatene med at dette var et særlig vanskelig tilfelle:

(H)an ble så utpå igjen at det var ikke rom for det. Når vi hadde nettverksrådet, så var han inne i en god periode mens etterpå, så har han vært i en dårlig periode. Og så tror jeg det er litt med timing; hvor de er hen i livet. Har du bolig, og er du i stand til å holde en telefon og ikke miste den eller selge den hver uke... så er det *lettere* å gjennomføre ting.

Sosialarbeideren ser altså brukers livssituasjon som forklaring på at nettverksrådet ga lite utbytte: Brukeren har hatt en «dårlig periode» der rus- og boligproblemene er ute av kontroll. Han mister/selger mobiltelefonene sine og blir vanskelig å få tak i. Synet på brukeren er da at denne er tilbake i en situasjon der hjelpen ikke er lett å gi. Ordet «timing» brukes, og her er det snakk om *dårlig* timing.

«TIMING» – Å VÆRE I DEN RETTE FASEN?

Uttrykket «god timing» ledsages av utsagn som «å være i en prosess», «å forstå det selv», «ha en vilje til endring». Disse hverdagsbegrepene kan knyttes til kunnskap sosialarbeidere har om fase teorier og endringsprosesser. Endring kan betraktes som et fenomen som skjer over tid. Prochaska et.al. (2001) identifiserer fem faser man går gjennom: Føroverveielse, overveielse, planlegging, handling og opprettholdelse. Stadiene er dynamiske, slik at man som oftest beveger seg fram og tilbake etter hvert som man er klar til å innse det som er vanskelig, at det er et problem og at man ønsker å ta tak i dette.

Føroverveielse er en fase mange av brukerne befinner seg i ifølge informantene. Det trenger ikke nødvendigvis være fordi de ikke innser at de har et problem, men fordi de er usikre på relasjonen til sine nettverk. Brukerne kan være redd for at de har «brukt dem opp» ved å ha skuffet, sviktet og ikke nyttiggjort seg deres hjelp.

Når informantene snakker om at brukeren selv ser at de «står i fare for å miste noe», og at de «ser selv at de trenger endring», kan dette forstås som at de mener brukeren er på vei inn i en *overveielsefase*. Fasen kjennetegnes ved at man ser at endring vil kunne føre med seg noen fordeler. Å stå i fare for å miste jobb eller bolig, å innse at man ikke alene makter å holde økonomien i orden, holde avtaler, følge barn til tannlege, eller å forstå at man ikke lenger kan leve i sosial isolasjon, er eksempler informantene nevner. Den ambivalens som er knyttet til denne fasen, kan handle om brukers tålmodighet – han/hun må erkjenne at endring tar tid. Ambivalensen kan også tenkes å være knyttet til det å blottstille seg for sitt nettverk.

I *planleggingsfasen* er man klar for å gjøre noe, og i denne sammenhengen vil det være å takke ja til å delta i nettverksråd. Brukeren er i stand til å nyttiggjøre seg tilbudet, er motivert til å definere spørsmål og være hovedperson i sitt eget nettverksråd. I *handlings- og opprettholdelsesfasen* vil endringene komme til syne gjennom konkret handling. For nettverksråd vil det avhenge både av brukeren selv og av nettverket om de skal lykkes. Vil handlingsplanen bli fulgt opp? Blir oppgavene utført slik man bestemte? Det er ikke uvanlig at man opplever tilbakefall, for eksempel informanten som ovenfor fortalte om brukeren som «havnet utpå igjen». Når sosialarbeideren forklarer brukers «mislykkede» nettverksråd med at det var brukeren selv som «ikke var klar», og at timingen var dårlig, uttrykker det bare sosialarbeiderens vurdering av situasjonen. Sosialarbeideren kunne kanskje identifisert brukers adferd som uttrykk for ambivalens? Ambivalens er en sentral del av alt endringsarbeid. En mulig forståelse av situasjonen er også at sosialarbeideren har gått over i en planleggingsfase på vegne av sin bruker, mens han fortsatt befant seg i en (før)overveielsefase.

For at endring skal skje, må brukeren stå i en situasjon som kan tolkes som (kraft)vendepunkt (Barth og Näsholm 2007), for eksempel trusselen om å miste bolig eller arbeid. Askeland (1994:52-56) mener at ønske om endring kan vokse fram hos brukeren ut ifra et begrep om forholdet mellom ubehag og håp, der håp er knyttet til en følelse av at en annen situasjon er

mulig, og der ubehaget ved den aktuelle situasjonen er slik at personen ikke orker mer. I spennet mellom disse følelsestilstandene kan endringspotensialet ligge. Det er en viktig ferdighet for sosialarbeideren å identifisere både vendepunkt, ambivalens og om brukeren er i en fase der han/hun (igjen) er motivert for å gå inn i en overveielles- eller planleggingsfase. Slik kan adekvat hjelp og metode tilbys.

Begrepet «timing» kan tolkes som uttrykk for at sosialarbeiderne anser at de har kompetanse på å identifisere faser og vendepunkt. Samtidig mener de at det er visse arbeidsformer som passer bedre enn andre i forhold til å finne den gode timingen – de som jobber tettere på bruker, har større mulighet til å fange opp brukers situasjon.

En tolkning av det som sosialarbeidere kaller god timing, kan være at de har forstått og «truffet» riktig i forhold til fasen brukeren er i. Å snakke om noe som dårlig timing, kan på samme måte dreie seg om noe mer enn bare brukernes situasjon – den dårlige timingen kan også tolkes som at sosialarbeideren ikke har identifisert riktig fase. «Timing» som uttrykk for kompetanse i endringsarbeid, bør derfor reflekteres over i forhold til interagering mellom sosialarbeider og bruker: Det er vesentlig at sosialarbeideren og brukeren *sammen* vurderer hva som er god timing. En sentral faktor for Prochaska et.al. (2001) er nettopp om bruker er klar til endring. Endring må ikke bare vurderes som endring i fungeringsnivå eller symptomer, men også som *motivasjon* for å ville gjøre noe med de utfordringer man har.

TIMING – HJELPSOM HJELP?

Begrepet «hjelpsom hjelp» brukes blant annet av Kanck (2005) i studiet av hva et utvalg ansatte i barnevernet opplevde som hjelpsom hjelp i sosialt arbeid. Bruland bruker det i sin masteroppgave (2009) om hva tidligere rusmisbrukere vurderer som hjelpsomt i prosessen med å bli rusfrie. Det å *hjelp* betegner en handling hvis målsetning er å få noen ut av en farlig eller vanskelig situasjon, men begrepet sier i seg selv ikke noe om en faktisk oppnår det den andre ønsker. «Hjelpsom hjelp» skildrer derimot positive kvaliteter – noen har opplevd

hjelpen som hjelpsom (Bruland 2009). Begrepet kan knyttes til filosofen Kierkegaard og «hjelpkunstens hemmelighet» når det gjelder å lykkes i å hjelpe:

At man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er Hemmeligheden i al Hjælpkunst. Enhver, der ikke kan det, han er selv i en Indbildning, naar han mener at kunne hjælpe en Anden. For i Sandhed at kunne hjælpe en Anden, maa jeg forstaae mere end han – men dog vel først og fremmest forstaae det, han forstaaer. Naar jeg ikke gjør det, saa hjælper min Mere-Forstaaen ham slet ikke.

(Kierkegaard 1994 – 1859:96-97)

I sitatet vektlegges viktigheten av å se personen der han/hun er som et utgangspunkt for å kunne yte hjelp. Hjelperen må på samme tid forstå den trengendes situasjon og forstå noe mer for å kunne være til hjelp. Den hjelp man yter, oppleves ikke nødvendigvis hjelpsom for mottakeren. Vurderinger omkring den hjelp man yter og hvordan den oppleves, er gjenstand for stadig kritisk refleksjon hos sosialarbeideren.

Kompleksiteten i begrepet ligger i at det må forstås posisjonelt: Hvem skal oppleve nettverksrådet som hjelpsomt? *Sosialarbeideren*, som får en ny metode slik at noe av klientarbeidet kan overføres til det private nettverket? *Brukerens nettverk*, som eventuelt opplever ny innsikt i og økt mulighet til innflytelse og det å kunne hjelpe sin venn? Eller *brukeren selv*, som kan oppleve økt mestring og oppnåelse av sine ønsker og mål? Og hvordan skal det hjelpsomme måles? Ut ifra mottakerens følelsesmessige opplevelser av det hjelpsomme, eller ut ifra om hjelpen har noen effekt på mottakerens handlinger?

I intervjuene er fokuset på sosialarbeiderne selv, og som vist opplever de fleste nettverksråd som hjelpsom hjelp i det sosialfaglige arbeidet – ut ifra de endringer de ser hos bruker.⁷ De mener også at nettverket opplever det som hjelpsomt fordi de får mulighet til å involveres og bidra. De er allikevel mest opptatt av *brukerens*

opplevelse. De reflekterer omkring hva som er et vellykket nettverksråd, og svarene de gir, kan tolkes i forhold til syn på hjelpsom hjelp. Følgende sitat illustrerer hvordan perspektivet dreies fra å være fokusert på sosialarbeiderens syn på hva som er «vellykket» i betydningen hjelpsomt til at hun, etter å ha blitt mer erfaren med metoden, fokuserer mer på brukerens opplevelse:

Informant: Det er kun bruker som definerer hva som har vært et vellykket nettverksråd.

Sidsel: Men gjør du deg allikevel noen tanker om hva som er et bra råd?

Informant: Ikke nå lenger. (De) første par rådene jeg var på, når jeg kjørte hjem fra rådet, så analyserte jeg veldig: «syns de dette var bra og gikk dette greit og hvorfor sa de det og, hvordan var det og, handlingsplanen og (...) hun så nå ikke så fornøyd ut når hun gikk.»

Alt ble analysert! Ut i fra hva jeg, ut i fra mitt...

Sosialarbeideren vurderer først om nettverksrådet kan ha vært hjelpsomt for brukeren ut ifra egne forestillinger og forventninger. Etter hvert har hun erfart at hva hun personlig synes om gjennomføring og kommunikasjonsform mellom nettverksmedlemmene, oftest ikke er grunnlag for bekymring. Hun har kommet til erkjennelsen at:

(D)et jeg synes, er gjerne noe helt annet enn det brukerne synes. I ett råd så syns vi ikke familien var noe grei med henne. Vi syns de kunne vært mye greiere, vi syns de kunne gjort mye mer. Men brukeren er så *fornøyd!*

Tilliten til at brukeren eier sin egen prosess i nettverksrådet, synes å være en viktig innsikt for sosialarbeideren for at han/hun skal oppleve nettverksrådet som hjelpsom hjelp, og som noe som kan anbefales brukeren å forsøke. Det kan se ut som det er med erfaringen at denne innsikten vokser fram: Det må være brukeren selv som definerer om dette var hjelpsom hjelp.

Funnene peker på at hjelpsom hjelp i en nettverksråds kontekst kan forstås både *individuell* som meningsendring og *interaksjonistisk*. Hjelpsom hjelp som individuell meningsendring dreier seg om at hjelperen må forstå hva som gir mening i brukerens livsverden. Til-

lit er en forutsetning i dette arbeidet, og potensialet for å kunne ta imot hjelp er relatert til om hjelperens budskap passer inn i brukerens verden (Bruland 2009). Sosialarbeiderens profesjonalitet kan her inkludere kunnskap om faser og endringsarbeid.

Nettverksråd kan videre være hjelpsomt fordi den kan aktivere brukerens indre samtaler *samtidig* som rådet foregår i en kontekst som har potensial for stadig utvikling – om nettverket viser seg fungerende. Hjelpsom hjelp i et interaksjonistisk perspektiv vil dreie seg om noe mer enn bare brukerens opplevelse og meningsdannelse, det inkluderer *prosesser* og hvordan de påvirkes av interaksjon med andre. Nettverksrådet har potensial for å generere alminnelige samværssituasjoner der brukerne kan oppleve seg anerkjente og som verdige, fra å være ekskludert til igjen å bli inkludert. Er det dette sosialarbeiderne har identifisert som viktig med nettverksrådet når de påpeker at det «vellykkede» kan ligge bare i det at nettverket kom, at de ville ha kontakt? De ser at slike erfaringer fremmer utviklingen av ny selvforståelse – «brukeren vokser».

For sosialarbeideren kan det allikevel være en prosess å «slippe» brukeren og anerkjenne dennes iboende ressurser og private nettverk som nøkkelen på vei mot bedring av egen livssituasjon. Den «Mere-forstaaen» som Kierkegaard skriver om, må veies opp mot idealene om klientautonomi. Kierkegaards begrep er imidlertid stadig nyttig i forhold til å utvikle empati via refleksjon omkring hjelperens moralske ansvar og dialogen med bruker.

TIMING – EN PROFESJONELL HANDLINGSBEREDSKAP?

Jan Fook (2002) viser til sosialarbeideres refleksivitet idet hun understreker hvordan de er i stand til å plassere seg selv i den aktuelle konteksten og utvikle teori fra sine egne erfaringer. Dette muliggjør et helhetlig perspektiv på situasjonen der ulike ferdigheter og perspektiv tas i bruk for å møte situasjonen de står i. Gjennom en kulturanalytisk og empirinær analyse har jeg tolket begrepet «timing» som et hverdagslig uttrykk som rommer sosialfaglige ferdigheter og kunnskap.

Ut ifra min analyse vokser det fram en forståelse

av «timing» som et erfaringsnært begrep som handler om forestillinger om hva som er hjelpsom hjelp og når den er hjelpsom. Forestillinger om timing er basert på erfaring og sosialfaglig kompetanse: Sosialarbeideren mener å se at det finnes faser (overveielsesfaser) der nettverksråd kan oppleves som hjelpsom hjelp. «Timing» ser ut til å være uttrykk for et perspektiv som legger vekt på hvordan man forestiller seg brukerens situasjon.

Det som forklares som resultater av god timing, kan imidlertid innebære et sammenfall av at både hjelper og hjelpemottaker *i ettertid* vurderer hjelpen som hjelpsom. I dette ligger en begrensning i materialet – i denne artikkelen er perspektivet kun sosialarbeiderens. Hvordan brukeren opplever hjelpen, er det bare intervjuene med dem som kan si noe om (Johansen 2011).

Ut ifra min analyse vil jeg argumentere for at timing kan forstås som en form for *handlingsberedskap* – tendensen til å ta i bruk bestemte kunnskaper og ferdigheter (Nygren 2004).⁹⁾ Har den påvirket profesjonsutøvelsen i forhold til hvem som ble tilbudt nettverksråd? Refleksjonene i denne undersøkelseskonteksten kan knyttes til det sosialfaglige arbeidet ved å stille spørsmål som: Hvordan kan sosialarbeideren vite at timingen er rett? Spørsmålet om motivasjon, som knyttes opp til god timing, er et eksempel: Må den motivasjonen de mener er viktig for at nettverksrådet skal bli utbytterikt, være der fra starten? Om brukerens motivasjon er noe som kan vokse fram i *prosessen*, kan det hende at sosialarbeiderens syn om at den må være der i *utgangspunktet*, bidrar til at ikke alle får tilbud om nettverksråd? Slike erkjennelser og spørsmål kan bringes videre med i tiltaksarbeid og møtene med brukeren. Et videre spørsmål er derfor om denne tolkningen kan løftes opp til mer generelle refleksjoner omkring sensitivitet for hverdagens praksis og begrep, profesjonell handlingsberedskap, samt om (makt)forholdet mellom sosialarbeider og bruker?

OPPSUMMERING

I denne artikkelen har jeg forsøkt å gi et innblikk i hvordan sosialarbeiderne resonnerer omkring for hvem og når nettverksråd som metode i sosialt arbeid passer.

Utgangspunktet var den foreliggende forskningen på familieråd som peker på sosialarbeiderens holdninger som en barriere, men uten at det sies så mye hva disse holdningene handler om. For å gripe deres meningsdannelse, har jeg løftet fram sosialarbeidernes hverdagsbegrep om *timing* og undersøkt hva som legges i det. Jeg har tolket begrepet som uttrykk for et refleksivt sosialt arbeid der de uuttalt tar i bruk kunnskaper om faser, endringsarbeid og hva de anser som hjelpsom hjelp. Dette innebar en mer *forstående* tilnærming og tolkning: Eventuell skepsis mot å bruke metoden kan forstås som resultat av faglig begrunnede overveielser, ikke subjektive, personlige holdninger. Ikke desto mindre er det disse overveielsene som må reflekteres omkring – det handler både om profesjonsutøvelse og -identitet.

Materialet viser en positiv holdning til nettverksråd idet det anses som en metode som åpner opp for å se brukerne i nye kontekster, ikke bare som et «case» på sosialarbeiderens kontor. Dette forteller samtidig noe om den profesjonelle handlingsberedskapens utviklings- og endringspotensial. Som en av de intervjuede sier det: «Jeg skal aldri mer si at jeg er det eneste nettverket han har». Nettverksråd som metode inviterer til å resonnerer i forhold til prinsipper om subsidiaritet og nærhet i sosiale tjenester. Nettverksråd kan gi brukeren større rom for å være subjekt i eget liv enn å være objekt for det offentlige hjelpeapparatets intervensjoner. I et interaksjonistisk perspektiv vil brukerens identitet som «klient» påvirkes av interaksjonen med velferdstjenestene. Som vist blir det da en viktig oppgave for sosialarbeideren å vurdere om brukerens situasjon er slik at det kan passe å foreslå nettverksråd. Min analyse peker imidlertid mot nødvendigheten av at sosialarbeider og bruker sammen reflekterer om de er «timet» i forhold til å kunne gi og motta hjelpsom hjelp.

SUMMARY

«It is a question of good timing...»

– social workers' considerations of Family Group Conferences in their everyday practice

Previous research on Family Group Conferences (FGCs) demonstrate that social workers' attitudes to the method, participants and their private networks may represent a potential obstacle in the implementation of FGCs. This study derives from a project where FGCs was implemented and evaluated within social services in the municipalities of Oslo and Bergen. The evaluation was based on a randomised data including a process evaluation. As part of the process evaluation, nine social workers from the social service offices were interviewed about their role in the FGC setting: What are their attitudes to the method? Do they make particular considerations when it comes to whom FGCs are suitable for? The results from the interviews show that social workers' emphasise the importance of «the right moment» for introducing and using FGCs. Within this context, «timing» is a central concept. But what does it mean when something is considered as a «bad» or «good» timing? This study focuses on timing as a central concept in the everyday practice of the social worker. It is argued that the concept of timing reflects professional considerations on social work in practice; reflections which also can be understood through Kierkegaard's philosophical concept of «helpful help». Through these perspectives, social workers decisions are understood as professional, reflexive social work rather than negative attitudes or obstacles when it comes to understanding to whom, when and if FGCs are offered to service users or not.

Key words: Family group conference, timing, helpful help, emic/ethic concepts, everyday perspectives

NOTER

- 1) Det er ikke rom i denne teksten for å beskrive nettverksrådet mer inngående, det er heller ikke artikkelens formål. For de som ønsker fylldigere beskrivelse, analyse og kunnskap om dette, anbefales Johansens PhD-avhandling Interaksjonelle og interpersonlige prosesser i nettverksråd (2011). Se også Unneland 2009.
- 2) Forskningsprosjektet hadde tittelen «Aktivering av sosialhjelpsmottakere gjennom økt sosial kapital. En effektevaluering av nettverksråd» og var finansiert av Norges Forskningsråd og Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- 3) «Sosialarbeider» brukes her som en samlebetegnelse på både ansatte i første- og andrelinjetjenesten, slik som miljø- og tiltaksarbeidere, saksbehandlere, ansatte i førstelinjetjenesten osv., også om de ikke har profesjonsutdanning. Dette for å differensiere mellom denne gruppa og andre involverte som også er intervjuet om sin rolle i prosjektet (prosjektledere, koordinatore og brukere). Om en mer nøyaktig beskrivelse av bakgrunn og arbeidsoppgaver er nødvendig, vil det nevnes der det er aktuelt i teksten.
- 4) Store norske leksikon.
- 5) I tillegg til intervjuene med disse ni sosialarbeiderne er tre kommunale prosjektledere og ti koordinatore intervjuet om erfaringer med metoden og prosjektet. Videre er det utført en PhD-studie som bygger på intervjuer av hovedpersonene (brukerne) og observasjoner av nettverksråd der det undersøkes om bedre livskvalitet og psykisk helse kunne være en effekt av å ha deltatt (Johansen 2011). Av relevans for denne artikkelen er det at i intervjuene med de tre prosjektlederne kommer det fram synspunkter som nettopp handler om at sosialarbeiderne kan være en barriere for brukernes mulighet til å få tilbud om nettverksråd. Prosjektlederne peker på det de mener er forestillinger om bruker og dennes nettverk som en barriere mot å rekruttere til Prosjekt Nettverksråd.
- 6) Jeg forholder meg til kulturanalysen slik den er utviklet i det kulturfaglige miljøet ved Lunds Universitet med etnologer som Billy Ehn, Orvar Löfgren og Jonas Frykman i spissen.
- 7) I hvert fall ser de endring på kort sikt; langtidseffekten sier ikke intervjuene eller effektevalueringen noe om.
- 8) Nygren definerer handlingsberedskap som «en beredskap som representerer en kognitiv og motivasjonell tendens hos en person til i bestemte situasjoner på en integrert måte å ta i bruk bestemte kunnskaper, ferdigheter, kontroll og en bestemt yrkesmessig identifisering av seg selv og den aktuelle praksisen i tråd med bestemte verdier og ideologier, mål, behov og følelser» (2004:223).

LITTERATUR

- Adler, Patricia, Peter Adler and Andrea Fontana** 1987. «Everyday Life Sociology.» I: *Annual Review of Sociology*, 13.
- Alver, Bente og Torunn Selberg** 1992. *Det er mer mellom himmel og jord. Folks forståelse av virkeligheten ut fra forestillinger om sykdom og behandling.* Sandvika: Vett & Viten.
- Alver, Bente og Ørjar Øyen** 1997. *Forskningsetikk i forskerhverdag. Vurderinger og praksis.* Oslo: Tano Aschehoug.
- Askeland, Gurid Aga** 1994. *Studium og klientarbeid: Same arbeidsprosess?* Oslo: Samlaget.
- Barth, Tom og Christina Näsholm** 2007. *Motiverende samtale – endring på egne vilkår.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Bruland, Lillian** 2009. *Om å bry seg på verkeleg. Ein studie av tidlegare rusavhengige si oppleving av hjelpsom hjelp.* Høgskolen i Lillehammer: Masteroppgave (upubl.)
- Dalby, Lise og Berit Løfsnæs** 2008. *Endring på egne premisser: Nettverksråd som metode i boligsosialt arbeid.* Trondheim: Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Ehn, Billy og Orvar Löfgren** 2001. *Kulturanalyser.* Malmø: Gleerup.
- Falck, Sturla** (red.) 2006. «Hva er det med familieråd? Samlerapport fra prosjektet: Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge». *NOVA Rapport 18/06.* Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Fjørtoft, Kjersti og Berit Skorstad** 1998. *Etikk i sosialt arbeid: Mellom samfunnsplikt og personlig ansvar.* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Fook, Jan** 2002. *Social Work. Critical theory and practice.* London, California, New Dehli: SAGE Publications.
- Fyrand, Liv** 2005. *Sosialt nettverk. Teori og praksis.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Geertz, Clifford** 1973. *The Interpretation of Cultures. Selected essays.* New York: Basic Books.
- Jensen, Bernhard, Elsebeth Kirk Muff, Jytte Faureholm og Karen Pedersen** 2005. *Nettverksrådslagning. Erfaringer, fortellinger og refleksjoner fra et utviklingsprosjekt om nettverksrådslagning for hjemløse.* København: Socialt Utviklingscenter, Rapport.
- Hyrve, Geir** 2006. «Familieråd sett ut ifra saksbehandlers ståsted». S. 167-199 I: Sturla Falck (red.) 2006: «Hva er det med familieråd? Samlerapport fra prosjektet: Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge». *NOVA Rapport 18/06.* Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Jakobsen, Dag Ingvar** 2010. *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene.* Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johansen, Sissel** 2011. *Interaksjonelle og interpersonlige prosesser i nettverksråd. En empirisk og teoretisk utforskning av tiltakets virksomme sosialpsykologiske prosesser.* Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Psykologisk institutt: PhD-avhandling (upubl.)
- Kanck, Ruth** 2005. *Hva er den hjelpsomme hjelpen i sosialt arbeid? Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet: Hovedoppgave (upubl.)*
- Kierkegaard, Søren** 1994[1859]. «Synspunkter for min Forfatter-Virksomhed» i: *Samlede Værker. Bind 18.* København: Gyldendal.
- Kvale, Steinar** 1997. *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Lohne, Marianne** 2006. *Kommunikativ handling i barnevernet. En studie av innføring og bruk av familieråd ved to barnevernkontorer.* Høgskolen i Volda: Masteroppgave (upubl.)
- Malmberg-Heimonen, Ira** 2011. «The Effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway.» I: *British Journal of Social Work* (2011):1-19.
- Nygren, Pär** 2004. *Handlingskompetanse. Om profesjonelle personer.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Prochaska, J. O., Diclemente, C. C., & Norcross, J. C.** (1992). In Search of How People Change – Applications to Addictive Behaviors. *American Psychologist*, 47(9), 1102-1114.
- Pugh, Richard** 2010. «A family group conference pilot project: evaluation and discussion». I: *Practice Volume 14* Number 2:45-58
- Rauktis, Mary E., Sharon McCarthy, David Krackhardt and Helen Cahalane** 2010. «Innovation in child welfare: The adoption and implementation of Family Group Decision Making in Pennsylvania». I: *Children and Youth Services Review* 32 (2010):732-739.
- Repstad, Pål** 1998. *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Sundell, Knut, Bo Vinnerljung and Murray Ryburn** 2001. «Social workers' attitudes towards family group conferences in Sweden and the UK». I: *Child and Family Social Work* 6:327-336.
- Thomas, Nigel** 2000. «Putting the family in the driving seat: Aspects of the development of family group conferences in England and Wales». I: *Social Work & Social Sciences Review* 8(2):101-115.
- Unneland, Birthe Napsholm** 2009. «Nettverksråd». I: Sveinung Horverak (red.): *Familieråd og nettverksråd.* Oslo: Universitetsforlaget.